

Ministerstwo Spraw Zagranicznych

Plan współpracy rozwojowej w 2024 roku

realizowany za pośrednictwem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP ze środków rezerwy celowej przeznaczonej na współpracę rozwojową, ze środków MSZ oraz ze środków innych organów administracji publicznej działających w obszarze współpracy rozwojowej

Warszawa, luty 2024

Spis treści

Wstęp	3
I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej	4
WYBRANE KRAJE PARTNERSTWA WSCHODNIEGO	4
BLISKI WSCHÓD	9
AFRYKA SUBSAHARYJSKA	13
II. Priorytety przekrojowe polskiej współpracy rozwojowej	15
III. Pomoc humanitarna	16
IV. Edukacja globalna	17
V. Wielostronna współpraca rozwojowa	17
VI. Współpraca z sektorem prywatnym	18
VII. Współpraca z międzynarodowymi instytucjami finansowymi	19
VIII. Spójność polityk na rzecz rozwoju	19
IX. Ocena skuteczności realizacji celów współpracy rozwojowej	19
X. Działania informacyjne	20
XI. Sposoby wdrażania polskiej współpracy rozwojowej	20
A. Działania we współpracy z organami administracji rządowej	20
B. Projekty realizowane za pośrednictwem organizacji pozarządowych, jednostek samorządu terytorialnego, szkół wyższych, instytutów badawczych i Polskiej Akademii Nauk	22
C. Działania realizowane za pośrednictwem Fundacji Solidarności Międzynarodowej ..	24
D. Projekty realizowane za pośrednictwem polskich placówek zagranicznych	24
XII. Środki finansowe przeznaczone na współpracę rozwojową	25
Załącznik IV. Matryca rezultatów	26

Wstęp

Plan współpracy rozwojowej w 2024 roku kontynuuje realizację założeń *Wieloletniego programu współpracy rozwojowej na lata 2021–2030 „Solidarność dla rozwoju”* (dalej jako „Program 2021–2030”). Polska, poprzez współpracę rozwojową, przyczynia się do budowy bardziej zrównoważonego świata dla obecnych i przyszłych pokoleń. Podejmowane działania służą wspieraniu krajów partnerskich polskiej współpracy rozwojowej w realizacji celów zrównoważonego rozwoju (CZR)¹.

Plan został opracowany zgodnie z ustawą z dnia 16 września 2011 roku o współpracy rozwojowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1425) oraz z uwzględnieniem celów polityki Rządu RP, wskazanych w exposé Premiera Donalda Tuska z dnia 12 grudnia 2023 roku. Plan określa kierunki, cele i formy działań w obszarze współpracy rozwojowej oraz wysokość środków finansowych kierowanych przede wszystkim do krajów partnerskich za pośrednictwem instrumentów współpracy bilateralnej oraz wielostronnej.

W 2024 roku wsparcie na rzecz Ukrainy pozostanie **priorytetem działań pomocowych Polski**. Kontynuując wsparcie w zakresie pomocy humanitarnej, podejmowane będą działania rozwojowe mające na celu wsparcie odbudowy i modernizacji Ukrainy. Ważnym kontekstem dla działań polskiej współpracy rozwojowej będzie **rozpoczęcie przez UE negocjacji akcesyjnych z Ukrainą i Mołdawią oraz przyznanie Gruzji statusu państwa kandydującego do UE**. Polska będzie kontynuować działania pomocowe na rzecz wybranych krajów Bliskiego Wschodu (Liban, Palestyna). Działania z zakresu pomocy humanitarnej i rozwojowej będą komplementarne.

Rozpoczynająca się 1.01.2024 **trzyletnia kadencja w Radzie Gospodarczej i Społecznej ONZ (Economic and Social Council – ECOSOC)** wzmocni rolę Polski jako donatora. Polskie inicjatywy na rzecz sprawiedliwej transformacji i budowania odporności na kryzysy, prowadzone w ramach współpracy rozwojowej, będą wspierały realizację Agendy 2030, co jest obecnie priorytetem Rady.

Plan zawiera informacje na temat zadań, polskiej współpracy rozwojowej, form ich realizacji oraz wysokości środków finansowych. **Załącznik I** przedstawia dane szacunkowe na temat wysokości Oficjalnej Pomocy Rozwojowej w 2024 roku oraz zadań zaplanowanych do realizacji przez organy administracji rządowej i Narodowy Bank Polski. Podział środków w ramach rezerwy celowej został przedstawiony w **Załączniku II**. **Załącznik III** wskazuje, w których krajach polskie placówki dyplomatyczne mogą realizować projekty. **Załącznik IV** przedstawia ogólną matrycę rezultatów dla całego okresu programowania. W **Załączniku V** wyszczególnione są wszystkie projekty realizowane jako kolejne moduły inicjatyw wyłonionych do dofinansowania w poprzednich latach.

---

¹ W niniejszym dokumencie przyjmuje się stosowanie skrótu CZR (cele zrównoważonego rozwoju) w miejsce SDGs (*Sustainable Development Goals*), stosując się do wykładni Rady Języka Polskiego z dnia 21 września 2020 r.

I. Priorytety geograficzne i tematyczne współpracy rozwojowej

Zgodnie z priorytetami tematycznymi wyznaczonymi w Programie 2021–2030 wdrażane będą wyznaczone w Agendzie ONZ 2030 na rzecz zrównoważonego rozwoju cele: 16. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje; 4. Dobra jakość edukacji; 8. Wzrost gospodarczy i godna praca; 10. Mniej nierówności, 3. Dobre zdrowie i jakość życia, 6. Czysta woda i warunki sanitarne; 11. Zrównoważone miasta i społeczności oraz 13. Działania w dziedzinie klimatu. Prowadzone działania będą zgodne z zapisami „Krajowego Planu Działania na rzecz wdrażania Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka na lata 2021–2024” oraz będą służyły realizacji celów Agendy ONZ „Kobiety, pokój i bezpieczeństwo”.

Polska pomoc rozwojowa w 2024 roku będzie realizowana na rzecz krajów priorytetowych: Ukrainy, Gruzji, Mołdawii, Białorusi w zakresie wsparcia społeczeństwa obywatelskiego, Palestyny, Libanu Etiopii, Kenii, Senegalu i Tanzanii.

Na dwustronną pomoc rozwojową z państwami innymi niż priorytetowe może zostać przeznaczona nie więcej niż 10% środków z budżetu na współpracę rozwojową.

Plan zawiera również informacje na temat wielostronnego wymiaru współpracy rozwojowej Polski, w tym przede wszystkim współpracy rozwojowej w ramach Unii Europejskiej oraz udziału Polski w międzynarodowych agendach pomocowych.

WYBRANE KRAJE PARTNERSTWA WSCHODNIEGO

Ukraina

Kluczowym obszarem polskiej współpracy rozwojowej z Ukrainą w 2024 roku będzie wsparcie odbudowy i modernizacji państwa oraz wdrażania kluczowych reform wynikających z przygotowania do członkostwa w UE, w tym budowa zdolności instytucjonalnych administracji publicznej. Działania pomocowe będą w szczególności wspierać walkę z korupcją oraz decentralizację. Jednocześnie kontynuowane będą działania wspierające ukraińskie instytucje w utrzymaniu i realizacji ich funkcji w warunkach wojny, w tym w zakresie rozwoju systemów zarządzania kryzysowego i zdolności operacyjnych służb reagowania kryzysowego. Wspierane będą działania w kierunku rozminowywania oraz budujące świadomość zagrożeń związanych z zaminowaniem terenów wyzwolonych.

W 2024 roku działania „Polskiej pomocy” obejmować będą odbudowę infrastruktury medycznej i edukacyjnej, wraz z zapewnieniem niezbędnego sprzętu oraz budynków użyteczności publicznej, które uległy zniszczeniu w wyniku działań wojennych, zwłaszcza w obwodzie charkowskim. Realizowane będą również działania zwiększające dostęp do opieki psychologicznej. Z uwagi na potrzebę zapewnienia wykwalifikowanych kadr do odbudowy kraju kontynuowane będzie zaangażowanie w reformę szkolnictwa i szkolenia zawodowego.

Istotnym aspektem realizacji wszystkich powyższych działań będzie wzmocnienie potencjału ukraińskich samorządów.

Jednocześnie w 2024 roku kontynuowane będzie wsparcie dla ukraińskich instytucji oraz organizacji pozarządowych w zaspokajaniu kluczowych potrzeb humanitarnych ludności cywilnej. Dążąc do zapewnienia najbardziej efektywnej reakcji na skutki agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, w 2024 roku planowane jest włączenie działań humanitarnych do projektów pomocy rozwojowej finansowanych z konkursu „Polska pomoc 2024”. Propozycje projektów pomocy rozwojowej składanych w konkursie w priorytetach „pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16)”, „równe szanse – edukacja (CZR 4)”, „równe szanse – zrównoważone miasta (CZR 11)” oraz „zdrowie (CZR 3)” będą mogły obejmować wsparcie humanitarne w sektorach: zdrowie i edukacja oraz pomoc gotówkową.

Działania będą realizowane w następujących priorytetach:

1. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16):

- a) budowa profesjonalnych, transparentnych, działających dla dobra i bezpieczeństwa publicznego i zgodnie z prawem instytucji krajowych i lokalnych, w tym w zakresie kluczowych reform wynikających z przygotowania do członkostwa w UE;
- b) rozwój krajowych i lokalnych systemów zarządzania kryzysowego oraz wzrost zdolności operacyjnych służb reagowania kryzysowego, w tym w obszarze rozminowywania.

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej, Fundacji Solidarności Międzynarodowej oraz w ramach Akademii Administracji Publicznej PW, natomiast działania służące osiągnięciu rezultatów b) będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024” oraz za pośrednictwem organów administracji rządowej i Fundacji Solidarności Międzynarodowej.

2. Równe szanse – edukacja (CZR 4):

- a) ułatwienie dostępu do edukacji wyższej dzięki stypendiom i zwolnieniom z kosztów kształcenia;
- b) wsparcie systemu edukacji i szkoleń zawodowych;
- c) odbudowa i poprawa infrastruktury placówek edukacyjnych i wychowawczych zniszczonej w wyniku działań wojennych

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej; b) będą realizowane za pośrednictwem Fundacji Solidarności Międzynarodowej oraz organów administracji rządowej; c) będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”.

3. Równe szanse – przedsiębiorczość (CZR 8):

- a) wsparcie przedsiębiorczości oraz odbudowy i rozwoju przedsiębiorstw wśród osób poszkodowanych w wyniku konfliktu zbrojnego;
- b) wsparcie regionalnych i lokalnych strategii rozwojowych skierowanych na zrównoważony wzrost gospodarczy;
- c) wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, m.in. poprzez transfer technologii i wiedzy służących innowacyjności gospodarczej.

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) będą realizowane we współpracy z biurem UNDP na Ukrainie; b) będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024” i za pośrednictwem organów administracji rządowej; c) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej.

4. Równe szanse – zrównoważone miasta (CZR 11):

- a) poprawa jakości życia mieszkańców miast poprzez odbudowę i modernizację budynków użyteczności publicznej zniszczonych w wyniku działań wojennych;
- b) wsparcie procesów opracowania i wdrażania polityk, programów i instrumentów w zakresie odbudowy, modernizacji i zrównoważonego rozwoju miast i terytoriów.

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”; b) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej.

5. Zdrowie (CZR 3):

- a) poprawa jakości i dostępu do opieki psychologicznej;
- b) odbudowa infrastruktury medycznej, zniszczonej w wyniku działań wojennych.

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) będą realizowane za pośrednictwem Fundacji Solidarności Międzynarodowej; b) będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”.

Mołdawia

Kluczowym obszarem polskiej współpracy rozwojowej z Mołdawią w 2024 roku będzie budowa silnych instytucji oraz pomoc we wdrażaniu reform wynikających z przygotowania do członkostwa w UE, a także rozwój krajowych i lokalnych systemów zarządzania kryzysowego, wspieranie przedsiębiorczości oraz rozwoju polityki miejskiej.

Działania polskiej współpracy rozwojowej na rzecz Mołdawii będą realizowane z partnerami międzynarodowymi na rzecz społeczności lokalnych, w tym utrwalenie podejścia LEADER jako elementu strategii rozwoju obszarów wiejskich w Mołdawii.

Działania będą realizowane w następujących priorytetach:

1. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16):

- a) budowa profesjonalnych, transparentnych, działających dla dobra i bezpieczeństwa publicznego oraz zgodnie z prawem instytucji krajowych i lokalnych, w tym w zakresie kluczowych reform wynikających z przygotowania do członkostwa w UE;
- b) rozwój krajowych i lokalnych systemów zarządzania kryzysowego, budowa zdolności administracji publicznej do zapobiegania klęskom żywiołowym i katastrofom wynikającym z działalności człowieka oraz reagowania na ww. klęski i katastrofy, a także wzrost zdolności operacyjnych w tym zakresie.

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej, w ramach Akademii Administracji Publicznej PW oraz za pośrednictwem Fundacji Solidarności Międzynarodowej; b) będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”, za pośrednictwem organów administracji rządowej oraz Fundacji Solidarności Międzynarodowej.

2. Równe szanse – edukacja (CZR 4):

ułatwienie dostępu do edukacji wyższej dzięki stypendiom i zwolnieniom z kosztów kształcenia.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej.

3. Równe szanse – przedsiębiorczość (CZR 8):

- a) wsparcie regionalnych i lokalnych strategii rozwojowych skierowanych na zrównoważony wzrost gospodarczy;
- b) wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, m.in. poprzez transfer technologii i wiedzy służących innowacyjności gospodarczej;
- c) wsparcie wdrażania polityk promujących zrównoważoną turystykę, która umożliwia tworzenie miejsc pracy oraz promocję lokalnych produktów.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatów będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”, a także organów administracji rządowej i Fundacji Solidarności Międzynarodowej.

4. Równe szanse – zrównoważone miasta (CZR 11):

poprawa jakości życia mieszkańców miast poprzez rewitalizację przestrzeni miejskich, modernizację usług komunalnych oraz zwiększenie udziału mieszkańców w zarządzaniu przestrzenią miejską.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024” oraz za pośrednictwem organów administracji rządowej i Fundacji Solidarności Międzynarodowej

Gruzja

Kluczowym obszarem polskiej współpracy rozwojowej z Gruzją w 2024 roku będzie wzmocnienie zdolności instytucjonalnych administracji publicznej w kontekście członkostwa w UE, w tym budowanie potencjału jednostek samorządu terytorialnego i promowanie udziału społeczeństwa obywatelskiego w procesach decyzyjnych. W obszarze bezpieczeństwa publicznego kontynuowane będzie wsparcie dla wzmocnienia systemu zarządzania kryzysowego poprzez rozwój systemu szkoleń i budowę infrastruktury. Priorytetem działań rozwojowych pozostanie rozwój usług społecznych w zakresie edukacji i ochrony zdrowia, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dążąc do zrównoważonego rozwoju regionalnego i społecznego pomoc będzie kierowana na wsparcie regionalnych strategii, w tym przyciąganie inwestycji i rozwój przedsiębiorczości, w szczególności wśród kobiet i osób z innych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Działania pomocowe nakierowane będą również na wprowadzenie rozwiązań z zakresu efektywności energetycznej i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w samorządach w Gruzji.

Działania będą realizowane w następujących priorytetach:

1. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16):

- a) budowa profesjonalnych, transparentnych, działających dla dobra i bezpieczeństwa publicznego i zgodnie z prawem instytucji krajowych i lokalnych, w tym w zakresie kluczowych reform, wynikających z przygotowania do członkostwa w UE;
- b) rozwój krajowych i lokalnych systemów zarządzania kryzysowego, budowa zdolności administracji publicznej do zapobiegania klęskom żywiołowym i katastrofom wynikającym z działalności człowieka oraz do reagowania na ww. klęski i katastrofy, a także wzrost zdolności operacyjnych w tym zakresie.

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej w ramach Akademii Administracji Publicznej PW oraz za pośrednictwem Fundacji Solidarności Międzynarodowej; b) będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024” oraz za pośrednictwem organów administracji rządowej.

2. Równe szanse – edukacja (CZR 4):

- a) ułatwienie dostępu do edukacji wyższej dzięki stypendiom i zwolnieniom z kosztów kształcenia;
- b) wsparcie systemu edukacji i szkoleń, w tym na rzecz osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- c) poprawa stanu infrastruktury placówek edukacyjnych, uwzględniająca potrzeby osób z niepełnosprawnością.

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej; b) będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024” oraz za pośrednictwem organów administracji rządowej; c) będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”.

3. Równe szanse – przedsiębiorczość (CZR 8):

- a) wsparcie regionalnych i lokalnych strategii rozwojowych skierowanych na zrównoważony wzrost gospodarczy;
- b) wsparcie wdrażania polityk promujących zrównoważoną turystykę, która umożliwia tworzenie miejsc pracy oraz promocję lokalnych produktów;
- c) wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, w tym przedsiębiorczości społecznej, m. in. poprzez transfer technologii i wiedzy służących innowacyjności gospodarczej;

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) i b) będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024” oraz za pośrednictwem organów administracji rządowej; c) będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”, za pośrednictwem organów administracji rządowej oraz Fundacji Solidarności Międzynarodowej.

4. Zdrowie (CZR 3):

poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz usług społecznych dla grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”.

5. Klimat i zasoby naturalne (CZR 13):

wspomaganie sektora publicznego, włącznie z lokalnym szczeblem samorządowym, w zakresie stosowania odnawialnych źródeł energii oraz zwiększenie efektywności energetycznej.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane za pośrednictwem Fundacji Solidarności Międzynarodowej.

Białoruś

Głównym celem działań „Polskiej pomocy” będzie wsparcie społeczeństwa obywatelskiego m.in. poprzez utrzymanie aktywności niezależnych białoruskich organizacji i działaczy społecznych. Wspierane będą starania o ochronę praw człowieka i przestrzeganie podstawowych wolności, nienaruszalnych i przysługujących każdemu człowiekowi. Najważniejszą grupą objętą pomocą będą osoby represjonowane z przyczyn politycznych. Niezmiennie wspierane też będą dążenia do stosowania zasad demokracji, a także zapewnienia społeczeństwu białoruskiemu dostępu do rzetelnej informacji poprzez wsparcie dla niezależnych mediów i dziennikarzy. Białoruskim studentom i pracownikom naukowym oferowane będą stypendia i zwolnienia z kosztów nauki w Polsce. Studenci zmuszeni z przyczyn politycznych do emigracji będą mogli skorzystać m.in. z oferty Programu stypendialnego im. Konstantego Kalinowskiego.

Działania będą realizowane w następujących priorytetach:

1. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16):

budowa społeczeństwa obywatelskiego, przestrzeganie praw człowieka i stosowanie zasad demokracji, zapewnienie dostępu do rzetelnej informacji.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane we współpracy z TVP S.A. oraz za pośrednictwem Fundacji Solidarności Międzynarodowej i Europejskiego Funduszu na rzecz Demokracji (EED).

2. Równe szanse – edukacja (CZR 4):

ułatwienie dostępu do edukacji wyższej dzięki stypendiom i zwolnieniom z kosztów kształcenia.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane za pośrednictwem administracji rządowej.

BLISKI WSCHÓD

Mając na uwadze niestabilność regionu, a w szczególności wojnę Hamasu z Izraelem i jej konsekwencje w postaci kryzysu humanitarnego na terenie Strefy Gazy, w 2024 roku Polska włączy się w pomoc humanitarną dla ludności poszkodowanej. Kontynuowana będzie równocześnie pomoc dla uchodźców syryjskich i przyjmujących społeczności lokalnych w Libanie.

Palestyna

Działania humanitarne na rzecz Palestyńczyków w Strefie Gazy będą realizowane przede wszystkim poprzez wpłaty do wyspecjalizowanych organizacji międzynarodowych mających dostęp i możliwość dystrybucji pomocy wśród tamtejszej ludności cywilnej. Pomoc humanitarna dla Palestyńczyków kanałem dwustronnym może być kontynuowana z uwzględnieniem sytuacji bezpieczeństwa.

Na Zachodnim Brzegu kontynuowane będą projekty rozwojowe (modułowe). Jednocześnie w 2024 roku planowane jest – przy uwzględnieniu sytuacji bezpieczeństwa – wsparcie humanitarne ludności cywilnej w Palestynie poprzez włączenie działań humanitarnych do projektów rozwojowych w ramach konkursu „Polska pomoc 2024”.

Kluczowymi obszarami polskiej współpracy rozwojowej z Palestyną w 2024 roku będą zdrowie, edukacja i przedsiębiorczość. Polska pomoc będzie dążyć przede wszystkim do poprawy jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz rehabilitacji. Ponadto będziemy działać na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych kobiet i dziewcząt oraz poprawy infrastruktury placówek edukacyjnych, w tym w zakresie efektywności energetycznej.

Działania będą realizowane w następujących priorytetach:

1. Równe szanse – edukacja (CZR 4):

- a) ułatwienie dostępu do edukacji wyższej dzięki stypendiom i zwolnieniom z kosztów kształcenia;
- b) wsparcie rozwoju systemu edukacji, z uwzględnieniem kształcenia zawodowego i technicznego, w tym wyrównywanie szans edukacyjnych dziewcząt i kobiet oraz osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- c) poprawa stanu infrastruktury placówek edukacyjnych, uwzględniająca potrzeby osób z niepełnosprawnością, w tym poprawa warunków bezpieczeństwa i higieny, dostępu do wody oraz energii elektrycznej (w szczególności z wykorzystaniem źródeł odnawialnych).

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej, b) i c) będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”.

2. Równe szanse – przedsiębiorczość i godna praca (CZR 8):

- a) promocja zatrudnienia i przedsiębiorczości, w tym prowadzenia działalności gospodarczej, zwłaszcza wśród kobiet i młodzieży, poprzez zwiększenie dostępu do kształcenia zawodowego, doradztwa zawodowego oraz przekwalifikowania;
- b) wsparcie rozwoju przedsiębiorczości m, in, poprzez tworzenie nowych miejsc pracy oraz poprawę funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw zwłaszcza w sektorach: rolno-spożywczym (w tym przetwórstwo i przechowywanie żywności) oraz gospodarki odpadami (w tym recycling), ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji kobiet oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) i b) będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”.

3. Redukcja nierówności (CZR 10):

wsparcie działań na rzecz zwiększania dostępu do usług społecznych osób z niepełnosprawnością i ze szczególnymi potrzebami, w szczególności w regionach niezurbanizowanych.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”

4. Zdrowie (CZR 3):

poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz rehabilitacji, w tym budowa i modernizacja infrastruktury medycznej, sanitarnej i administracyjnej podmiotów leczniczych oraz podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, z uwzględnieniem obsługi specjalistycznego sprzętu.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatów będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”.

Liban

Kluczowym obszarem polskiej współpracy rozwojowej z Libanem w 2024 roku będzie wsparcie działań na rzecz zwiększania dostępu do usług społecznych osób z grup zagrożonych wykluczeniem. W obszarze edukacji Polska pomoc będzie dążyć do wyrównywania szans edukacyjnych kobiet i dziewcząt oraz poprawy infrastruktury placówek, a w obszarze ochrony zdrowia priorytetem pozostanie poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz rehabilitacji. Działania Polskiej pomocy będą nakierowane również na poprawę jakości życia w miastach i przeciwdziałanie negatywnym skutkom urbanizacji, w szczególności w zakresie eksploatacji oraz zanieczyszczenia środowiska. W obszarze przedsiębiorczości i promowania godnej pracy dalej wspierana będzie samowystarczalność lokalnych społeczności, w tym właściwe korzystanie z zasobów i zrównoważone gospodarowanie odpadami.

Ponadto do priorytetowych obszarów współpracy z Libanem należy: zwiększanie dostępu do kształcenia i doradztwa zawodowego kobiet i młodzieży; tworzenie dobrej jakości miejsc pracy dostosowanych do potrzeb lokalnego rynku pracy; rozwój oraz promocja przedsiębiorczości i aktywności zawodowej kobiet i młodzieży, a także zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza w sektorze rolno-spożywczym. Polska pomoc będzie wzmacniać zdolności adaptacyjne i odporność na zagrożenia klimatyczne i katastrofy naturalne, kontynuować działania na rzecz zwiększania dostępu do usług energetycznych ze źródeł odnawialnych i technologii energooszczędnych w instytucjach użyteczności publicznej oraz wzmacniać zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi.

Jednocześnie w 2024 roku kontynuowane będzie wsparcie humanitarne ludności cywilnej w Libanie poprzez włączenie działań humanitarnych do projektów rozwojowych w ramach konkursu „Polska pomoc 2024”, a także wsparcie dla uchodźców syryjskich. Propozycje projektów pomocy rozwojowej składanych w konkursie w priorytetach „równe szanse –

edukacja (CZR 4) oraz „zdrowie (CZR 3)” będą mogły obejmować wsparcie humanitarne w sektorach: zdrowie i edukacja oraz pomoc gotówkową.

Działania będą realizowane w następujących priorytetach:

1. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16):

budowa potencjału administracji publicznej oraz zwiększenie zdolności operacyjnych zwłaszcza w zakresie reagowania na klęski żywiołowe i katastrofy naturalne bądź wynikające z działalności człowieka i zapobiegania im, w tym przez rozwój krajowych i regionalnych systemów zarządzania kryzysowego.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatów będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024” oraz za pośrednictwem organów administracji rządowej.

2. Równe szanse – edukacja (CZR 4):

- a) ułatwienie dostępu do edukacji wyższej dzięki stypendiom i zwolnieniom z kosztów kształcenia;
- b) wsparcie rozwoju systemu edukacji, z uwzględnieniem kształcenia zawodowego i technicznego, w tym wyrównywanie szans edukacyjnych dziewcząt i kobiet oraz osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- c) poprawa stanu infrastruktury placówek edukacyjnych, uwzględniająca potrzeby osób z niepełnosprawnością, w tym poprawa warunków bezpieczeństwa i higieny, dostępu do wody oraz energii elektrycznej (w szczególności z wykorzystaniem źródeł odnawialnych).

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej; b) będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”; c) będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024” oraz za pośrednictwem organów administracji rządowej.

3. Równe szanse – przedsiębiorczość i godna praca (CZR 8):

- a) promocja zatrudnienia i przedsiębiorczości, w tym prowadzenia działalności gospodarczej, zwłaszcza wśród kobiet i młodzieży, poprzez zwiększenie dostępu do kształcenia zawodowego, doradztwa zawodowego oraz przekwalifikowania;
- b) wsparcie rozwoju przedsiębiorczości m, in, poprzez tworzenie nowych miejsc pracy oraz poprawę funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw zwłaszcza w sektorach: rolno-spożywczym (w tym przetwórstwo i przechowywanie żywności) oraz gospodarki odpadami (w tym recycling), ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji kobiet oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) i b) będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”.

4. Równe szanse – zrównoważone miasta (CZR 11):

- a) poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rewitalizację przestrzeni miejskich, modernizację budynków użyteczności publicznej, szczególnie w zakresie zabezpieczenia przeciwpożarowego i poprawę dostępu do usług komunalnych, a także zwiększenie udziału mieszkańców w zarządzaniu przestrzenią miejską;
- b) przeciwdziałanie negatywnym skutkom urbanizacji, w szczególności w zakresie eksploatacji oraz zanieczyszczenia środowiska.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatów będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”, oraz za pośrednictwem organów administracji rządowej.

5. Zdrowie (CZR 3):

poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz rehabilitacji, w tym budowa i modernizacja infrastruktury medycznej, sanitarnej i administracyjnej podmiotów leczniczych oraz podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, z uwzględnieniem obsługi specjalistycznego sprzętu.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatów będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”.

6. Klimat i zasoby naturalne (CZR 13):

- a) wzmocnienie zdolności adaptacyjnych i odporności na zagrożenia klimatyczne i katastrofy naturalne, a także zwiększanie poziomu edukacji i świadomości w tym zakresie;
- b) zwiększenie efektywności energetycznej oraz dostępu do usług energetycznych ze źródeł odnawialnych i technologii energooszczędnych, w szczególności w instytucjach użyteczności publicznej.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatów będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024” oraz za pośrednictwem organów administracji rządowej.

AFRYKA SUBSAHARYJSKA

Etiopia, Kenia, Senegal, Tanzania

W 2024 r. priorytetowym obszarem polskiej współpracy rozwojowej z krajami Afryki Subsaharyjskiej pozostanie rozwój usług społecznych w zakresie edukacji, zwłaszcza poprzez poprawę infrastruktury szkolnej i zwiększanie kompetencji kadr, a także zwiększenie dostępu do kształcenia technicznego i zawodowego oraz wspieranie przedsiębiorczości w szczególności kobiet oraz osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Priorytetem pozostanie również ochrona zdrowia. Działania zostaną nakierowane na poprawę infrastruktury i doposażenie ośrodków zdrowia, podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego (w tym w zakresie medycyny ratunkowej), profilaktykę chorób zakaźnych oraz zwalczanie głodu

i niedożywienia. Kontynuowane będzie wsparcie w obszarze bezpieczeństwa publicznego poprzez budowę infrastruktury i systemu szkoleń, w tym w szczególności w celu wzmocnienia zdolności służb pożarniczych i ratownictwa medycznego. W obszarze działań na rzecz klimatu „Polska pomoc” będzie dążyć do wzmocnienia zdolności adaptacyjnych i odporności na zagrożenia klimatyczne i katastrofy naturalne oraz wspierać działania na rzecz zachowania różnorodności biologicznej.

We wszystkich krajach Afryki Subsaharyjskiej działania będą realizowane w następujących priorytetach:

1. Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16):

budowa potencjału administracji publicznej oraz zwiększenie zdolności operacyjnych zwłaszcza w zakresie reagowania na klęski żywiołowe i katastrofy naturalne bądź wynikające z działalności człowieka i zapobiegania im, w tym przez rozwój krajowych i regionalnych systemów zarządzania kryzysowego.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024” oraz za pośrednictwem organów administracji rządowej.

2. Równe szanse – edukacja (CZR 4):

- a) ułatwienie dostępu do edukacji wyższej dzięki stypendiom i zwolnieniom z kosztów kształcenia;
- b) poprawa stanu infrastruktury placówek edukacyjnych, uwzględniająca potrzeby osób z niepełnosprawnością, w tym poprawa warunków bezpieczeństwa i higieny, dostępu do wody oraz energii elektrycznej (w szczególności z wykorzystaniem źródeł odnawialnych);
- c) wsparcie rozwoju systemu edukacji, z uwzględnieniem kształcenia zawodowego i technicznego, w tym wyrównywanie szans edukacyjnych dziewcząt i kobiet oraz osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Działania służące osiągnięciu rezultatów a) będą realizowane za pośrednictwem organów administracji rządowej; b) i c) będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”.

3. Równe szanse – godna praca i przedsiębiorczość (CZR 8):

wsparcie rozwoju przedsiębiorczości m, in, poprzez tworzenie nowych miejsc pracy oraz poprawę funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw zwłaszcza w sektorach: rolno-spożywczym (w tym przetwórstwo i przechowywanie żywności) oraz gospodarki odpadami (w tym recycling), ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji kobiet oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatu będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”.

4. Zdrowie (CZR 3):

- a) poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz usług społecznych, w tym budowa i modernizacja infrastruktury medycznej, sanitarnej i administracyjnej podmiotów

lecniczych oraz podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, ze szczególnym uwzględnieniem opieki okołoporodowej;

- b) wsparcie podstawowej opieki medycznej, w szczególności dzieci, kobiet w ciąży i matek karmiących, oraz szkolenia z zakresu zdrowego żywienia dzieci;
- c) profilaktyka chorób zakaźnych oraz promocja i wdrażania edukacji zdrowotnej.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatów będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”.

5. Klimat i zasoby naturalne (CZR 13):

- a) wzmocnienie zdolności adaptacyjnych i odporności na zagrożenia klimatyczne i katastrofy naturalne;
- b) wsparcie działań na rzecz zachowania różnorodności biologicznej, w tym endemicznych gatunków roślin i zwierząt, a także ochrony, odtworzenia i zrównoważonego użytkowania ekosystemów;
- c) zwiększenie efektywności energetycznej oraz dostępu do usług energetycznych ze źródeł odnawialnych i technologii energooszczędnych, w szczególności w instytucjach użyteczności publicznej.

Działania służące osiągnięciu ww. rezultatów będą realizowane w konkursie „Polska pomoc 2024”.

II. Priorytety przekrojowe polskiej współpracy rozwojowej

Działania rozwojowe powinny uwzględniać priorytety przekrojowe – ochrona klimatu oraz równość szans kobiet i mężczyzn.

Równość szans kobiet i mężczyzn

Przedsięwzięcia realizowane w ramach polskiej współpracy rozwojowej powinny bezpośrednio lub pośrednio przyczyniać się do poprawy sytuacji równościowej w miejscu realizacji projektu, między innymi poprzez zwalczanie dyskryminacji, barier w dostępie do pomocy i przeciwdziałanie szkodliwym stereotypom.

W procesie planowania, implementowania, ewaluacji i raportowania podmioty realizujące projekty finansowane ze środków „Polskiej pomocy” powinny:

- respektować zasady równych szans i równego traktowania;
- nie dyskryminować z jakiegokolwiek powodu i nie wzmacniać istniejących nierówności;
- identyfikować grupy narażone na prześladowania lub dyskryminację i odpowiadać na zagrożenia;
- uwzględniać sytuację równościową w obszarze interwencji;
- zapewniać równe szanse w angażowanie się kobiet i mężczyzn w realizację działań;
- identyfikować ryzyka prześladowań lub dyskryminacji i im przeciwdziałać.

Ochrona klimatu

Zmiany klimatu zostały uznane za jedno z największych zagrożeń dla zrównoważonego rozwoju i skutecznej walki z ubóstwem, a także coraz częściej przyczyniają się one do występowania poważnych klęsk żywiołowych i kryzysów humanitarnych. Postępujące skutki zmian wpływają na najważniejsze sektory – zdrowie, rolnictwo, produkcję żywności, środowisko, dostęp do wody – pogarszając sytuację życiową milionów osób.

„Polska pomoc” powinna:

- nie szkodzić środowisku naturalnemu, w duchu koncepcji działania prośrodowiskowego (ang. *nature positive*);
- rozpoznawać w zmianach klimatycznych ryzyko dla osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju i przyczynę kryzysów humanitarnych;
- dążyć do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych i odpadów związanych z działaniami projektowymi;
- wspierać efektywne funkcjonowanie gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmieniającego się klimatu;
- sprzyjać budowaniu potencjału wykorzystania odnawialnych źródeł energii, recyklingu oraz adaptacji do zmian klimatu i łagodzeniu ich skutków;
- promować zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi, ochronę bioróżnorodności oraz ekosystemów.

III. Pomoc humanitarna

W 2024 roku Ukraina pozostanie kluczowym państwem objętym pomocą humanitarną. Planowana jest realizacja działań w wymiarze dwustronnym w ramach konkursu „Polska pomoc 2024”. Dodatkowo w wymiarze wielostronnym finansowane będą działania międzynarodowych organizacji pomocowych na Ukrainie związane z ochroną ludności, w szczególności kobiet i dzieci oraz osób z niepełnosprawnościami, a także z udzielaniem pomocy na obszarach trudno dostępnych ze względów bezpieczeństwa, w tym za pośrednictwem:

- a) Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża (ICRC) w ramach Porozumienia o współpracy;
- b) Biura Narodów Zjednoczonych ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej (UN OCHA);
- c) wyspecjalizowanych agend ONZ.

Pomoc humanitarna będzie realizowana również w związku z trwającymi kryzysami humanitarnymi w regionie Bliskiego Wschodu. W szczególności na rzecz Libanu i Palestyny planowana jest realizacja działań w ramach konkursu „Polska pomoc 2024” oraz wpłaty do wyspecjalizowanych organizacji międzynarodowych.

Dodatkowym kanałem finansowania pomocy w krajach objętych kryzysami będzie wsparcie udziału polskich organizacji pozarządowych w konkursach organizowanych przez znaczących donatorów pomocy humanitarnej, m.in. Komisję Europejską oraz Organizację Narodów Zjednoczonych, w celu zapewnienia im współfinansowania.

W przypadkach nagłych kryzysów humanitarnych oraz katastrof naturalnych mogą zostać podjęte działania z odrębnej puli środków przeznaczonych na kryzysy humanitarne.

IV. Edukacja globalna

Edukacja globalna to część kształcenia obywatelskiego i wychowania, która rozszerza ich zakres przez uświadamianie istnienia zjawisk i współzależności globalnych. Jej głównym celem jest przygotowanie odbiorców do stawiania czoła wyzwaniom dotyczącym całej ludzkości. Przez współzależności rozumiemy wzajemne powiązania i przenikanie systemów kulturowych, środowiskowych, ekonomicznych, społecznych, politycznych i technologicznych.

Działania realizowane w 2024 roku będą zgodne z założeniami edukacji globalnej, określonymi w Programie 2021–2030 i będą służyły:

- zwiększaniu świadomości opinii publicznej na temat problemów o skali globalnej, w szczególności poprzez organizację dużych wydarzeń skierowanych do szerokiej publiczności,
- współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej i Ministerstwem Nauki i Szkolnictwa Wyższego w celu wzmocnienia obecności edukacji globalnej w programach kształcenia na wszystkich szczeblach edukacji szkolnej i akademickiej,
- zwiększeniu świadomości problemów i wyzwań globalnych, w szczególności w miejscowościach liczących mniej niż 500 tys. mieszkańców oraz wsparciu organizacji z niewielkim doświadczeniem w realizacji projektów edukacji globalnej poprzez regranting.

Priorytetowo będą traktowane działania, których rezultaty będą miały zapewniony wysoki potencjał wywierania trwałego wpływu i multiplikacji wśród kolejnych odbiorców oraz takie, które będą wspierały podnoszenie jakości inicjatyw edukacyjnych.

W 2024 r. realizowane będą drugie moduły projektów edukacji globalnej wyłonionych w konkursie „Edukacja globalna 2023”.

V. Wielostronna współpraca rozwojowa

W 2024 roku Polska poprzez zaangażowanie w prace Unii Europejskiej, ONZ, OECD (głównie w ramach Komitetu Pomocy Rozwojowej, DAC) i innych organizacji międzynarodowych będzie wpływać na uzgadnianie przez te fora priorytety współpracy rozwojowej i realizację działań w poszczególnych obszarach polityki rozwojowej, dbając o zbieżność tych kierunków z priorytetami określonymi w Programie 2021-2030. Silny nacisk zostanie położony na aktywność wynikającą z członkostwa Polski w Radzie Gospodarczej i Społecznej ONZ w latach 2024–2026 oraz przygotowań do polskiej prezydencji w Radzie UE przypadającej w I połowie 2025 roku.

W ramach wspólnych działań Polska będzie włączała się w dialog z krajami partnerskimi, innymi organizacjami międzynarodowymi oraz organizacjami pozarządowymi.

Aktywny udział Polski w programowaniu i wdrażaniu polityki rozwojowej UE realizowany będzie przede wszystkim na forach komitetów i grup roboczych (w tym głównie grupy roboczej ws. polityki rozwojowej i partnerstw międzynarodowych – CODEV-PI, grupy roboczej ds. humanitarnych COHAFI, grupy roboczej ds. Afryki, Karaibów i Pacyfiku – APK i komitetu Instrumentu Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej – NDICI),

Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej – IPA III, a także na posiedzeniach Rady do Spraw Zagranicznych w formacie rozwojowym.

W 2024 roku większość środków przeznaczonych na współpracę wielostronną zostanie wydatkowana w formie składki do budżetu UE oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju (EFR)². Ponadto, środki w ramach współpracy wielostronnej zostaną rozdysponowane na roczne obowiązkowe składki oraz wpłaty dobrowolne, wspierające działania rozwojowe wybranych organizacji systemu ONZ, organizacji regionalnych oraz programów i funduszy administrowanych przez inne organizacje i instytucje wielostronne, jak OECD czy OBWE.

VI. Współpraca z sektorem prywatnym

Współpraca z sektorem prywatnym będzie nakierowana na realizację celów zrównoważonego rozwoju i prowadzona zgodnie z *Wytocznymi ONZ dotyczącymi biznesu i praw człowieka*.

MSZ będzie kontynuowało dialog i współpracę z podmiotami prywatnymi i instytucjami publicznymi w Polsce, a także organizacjami międzynarodowymi w zakresie angażowania sektora prywatnego w ramach współpracy rozwojowej. MSZ będzie wspierało włączanie polskich podmiotów w realizację inicjatyw UE, mających na celu zwiększanie zaangażowania sektora prywatnego w pomoc rozwojową.

Utrzymywana będzie współpraca z wielostronnymi bankami rozwoju, w szczególności w ramach funduszy powierniczych i pod kątem zachęcania polskiego sektora prywatnego do udziału w przetargach międzynarodowych ogłaszanych w związku z projektami finansowanymi przez te instytucje. W 2024 roku Polska ponownie wesprze fundusz E5P (*Eastern Europe Energy Efficiency and Environment Partnership*) Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju, przeznaczony dla Ukrainy, z którego dofinansowywane będą projekty w obszarach: energii odnawialnej, efektywności energetycznej, ekologicznego transportu publicznego, zarządzania odpadami, systemu ogrzewania miejskiego i zaopatrzenia w wodę, co ma szczególne znaczenie w kontekście odbudowy zniszczonej w wojnie infrastruktury i konieczności zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego tego państwa.

Polska będzie kontynuować współpracę z Programem Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), w szczególności w zakresie realizacji projektu *Polish Challenge Fund* (PCF), skierowanego do polskich małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), start-upów i instytucji badawczych. W 2024 roku beneficjentem PCF będą: Gruzja, Republika Mołdawii oraz Macedonia Północna, zgodnie z uzgodnieniami pomiędzy MSZ i UNDP.

Kontynuowana będzie współpraca w ramach międzyresortowego Zespołu do spraw międzyrządowej współpracy kredytowej. MSZ będzie dążyło do wypełniania rekomendacji DAC OECD dot. niewiązania pomocy, w szczególności dla krajów najuboższych (LDCs) i wysoko zadłużonych (HIPC).

---

² Wkład Polski w finansowanie pomocy rozwojowej przez UE wyniesie 792 000 000 EUR. W ramach składki do EFR wynoszącej 30 110 100 EUR, 24 088 080 EUR zostanie przekazane z tytułu składki do KE, a 6 022 020 EUR z tytułu składki do EBI.

VII. Współpraca z międzynarodowymi instytucjami finansowymi

Polska będzie kontynuować aktywną współpracę z Międzynarodowymi Instytucjami Finansowymi (MIF), których jest członkiem, tj. Grupą Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Europejskim Bankiem Odbudowy i Rozwoju, Grupą Banku Światowego, Bankiem Rozwoju Rady Europy, Azjatyckim Bankiem Inwestycji Infrastrukturalnych oraz Międzynarodowym Funduszem Walutowym.

Zaangażowanie Polski w działania rozwojowe MIF w skali globalnej zakłada nacisk na obszary i aktywności priorytetowe dla „Polskiej pomocy”, także w odniesieniu do wpływu na podejmowanie decyzji dotyczących polityk tych instytucji oraz projektów realizowanych i finansowanych w poszczególnych krajach. W tym kontekście kluczowa pozostaje aktywność przedstawicieli Polski zasiadających w organach zarządzających MIF, którzy będą dążyć do reformowania Banku Światowego i wielostronnych banków rozwoju, w odpowiedzi na potrzebę mobilizowania większych funduszy na rzecz rozwoju i klimatu.

VIII. Spójność polityk na rzecz rozwoju

Celem Spójności polityk na rzecz rozwoju (ang. *Policy Coherence for Development, PCD*) jest opracowanie i realizacja polityk przez państwa w taki sposób, aby uniknąć działań, które negatywnie wpływają na rozwój globalny oraz możliwości rozwoju innych państw, w tym również rozwoju społeczno-gospodarczego państw priorytetowych polskiej współpracy rozwojowej. Jednocześnie państwa powinny dążyć do pogodzenia celów polityk krajowych z celami zrównoważonego rozwoju. W 2024 roku kontynuowana będzie aktywność w obszarach priorytetowych w PCD: *wsparcie działań na rzecz systemu walki z nielegalnymi przepływami finansowymi w takich dziedzinach tematycznych, jak: walka z unikaniem opodatkowania oraz walka z praniem pieniędzy* (instytucją wiodącą jest Ministerstwo Finansów), *walka z nielegalnym handlem zagrożonymi gatunkami roślin i zwierząt* (instytucją wiodącą jest Ministerstwo Klimatu i Środowiska), *upowszechnianie i wdrażanie standardów społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw (CSR/RBC) w kontekście Spójności polityk na rzecz rozwoju* (instytucją wiodącą jest Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej), *zrównoważone miasta i społeczności oraz klimat, w tym środowisko i morza* (instytucją wiodącą jest Ministerstwo Spraw Zagranicznych).

IX. Ocena skuteczności realizacji celów współpracy rozwojowej

Przeprowadzanie oceny skuteczności realizacji celów polskiej współpracy rozwojowej wynika z ustawy o współpracy rozwojowej. Członkostwo w DAC OECD również nakłada na Polskę obowiązek posiadania funkcjonującego systemu ewaluacji i monitorowania³.

Ewaluacja projektów i programów polskiej współpracy rozwojowej ma na celu gromadzenie obiektywnej wiedzy na temat realizowanych inicjatyw rozwojowych, w tym ich efektywności

---

³ Zob. Review of Poland's Development Co-Operation Policies and Programmes. Peer review report, Paris, 8 November 2023, s.6.

i spójności. Wiedza ta jest wykorzystywana przede wszystkim do zwiększenia skuteczności „Polskiej pomocy”, w tym do usprawnienia planowania i zarządzania.

W 2024 roku MSZ podejmie działania mające na celu przywrócenie systematycznej ewaluacji i wypracowanie nowej formuły analiz po kilkuletniej przerwie spowodowanej m.in. sytuacją pandemii. Badanie obejmie inicjatywy prowadzone w Republice Mołdawii w latach 2021-2024 i będzie nawiązywało również do wyników oceny wybranych działań Fundacji Solidarności Międzynarodowej oraz programów i projektów zrealizowane za pośrednictwem MSZ na obszarze Mołdawii przeprowadzonej w 2015 r.

Ocenie poddany zostanie wpływ polskiej współpracy rozwojowej na realizację wybranych celów (i zadań) określonych w dokumentach strategicznych rządu Mołdawii, a także w dokumentach polskiej polityki zagranicznej (w tym współpracy rozwojowej) i Komisji Europejskiej, związanych m.in. z przygotowaniem Mołdawii do członkostwa w UE. Analizy uwzględnią potrzeby kraju partnerskiego oraz możliwości i interesy Polski. Wyniki badania będą m.in. podstawą do przygotowania strategii polskiej współpracy rozwojowej dla Mołdawii na okres 2025-2030 (z uwzględnieniem roli FSM).

Koszty badania zostaną pokryte z budżetu DWR. Działania ewaluacyjne doprecyzowane zostaną w „Planie ewaluacji polskiej współpracy rozwojowej na 2024 rok”.

Jednocześnie kontynuowany będzie monitoring prowadzony przez MSZ oraz przez wykonawców projektów.

X. Działania informacyjne

Działania informacyjno-edukacyjne dotyczące pomocy rozwojowej i humanitarnej, m.in. współpraca z mediami, będą służyły popularyzacji tematyki rozwojowej, w tym polskiego zaangażowania w pomoc rozwojową i działania humanitarne na świecie.

Do upowszechniania informacji na temat działań rozwojowych, humanitarnych i edukacji globalnej będą wykorzystywane różnorodne środki i formy przekazu medialnego, a w szczególności rządowa strona internetowa gov.pl/polskapomoc.

Podtrzymana będzie współpraca informacyjno-edukacyjna na forum państw członkowskich UE m.in. z DevCom OECD oraz Global Education Network Europe (GENE).

XI. Sposoby wdrażania polskiej współpracy rozwojowej

A. Działania we współpracy z organami administracji rządowej

Działania pomocowe realizowane przez organy administracji rządowej mają na celu wzmocnienie relacji dwustronnych Polski z krajami priorytetowymi poprzez dzielenie się doświadczeniami w zakresie tworzenia i funkcjonowania nowoczesnych instytucji państwowych. Kluczowymi działaniami będzie wsparcie wybranych krajów Partnerstwa Wschodniego na drodze do członkostwa w Unii Europejskiej.

Projekty organów administracji rządowej będą realizowane we wskazanych w rozdziale I priorytetach tematycznych, określonych dla poszczególnych krajów priorytetowych. MSZ zorganizuje nabór projektów dla organów administracji rządowej i jednostek im podległych, realizujących zadania z zakresu współpracy rozwojowej. Zasady, sposób realizacji projektów określają „Wytyczne dla organów administracji rządowej dotyczące realizacji projektów w ramach polskiej współpracy rozwojowej”.

Ponadto, w 2024 roku będą realizowane drugie moduły projektów wybranych w 2023 roku, trzecie moduły projektów wybranych w 2022 roku oraz trzeci moduł projektu wybranego w 2021 roku, którego realizacja w 2022 r. została wstrzymana w związku z wojną na Ukrainie.

Akademia Administracji Publicznej Partnerstwa Wschodniego

MSZ we współpracy z Krajową Szkołą Administracji Publicznej im. Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Kaczyńskiego będzie kontynuować szkolenia skierowane do urzędników administracji publicznej państw PW, tj. Armenii, Azerbejdżanu, Gruzji, Mołdawii i Ukrainy w ramach Akademii Administracji Publicznej Partnerstwa Wschodniego (AAPPW).

Program specjalistycznych szkoleń AAPPW obejmuje wykłady i warsztaty prowadzone przez doświadczonych ekspertów i praktyków z Polski. Tematyka szkoleń dotyczy m.in. integracji europejskiej, służby cywilnej, polityki regionalnej i innych zagadnień odpowiadających na zapotrzebowanie krajów partnerskich.

Pomoc stypendialna i koszty kształcenia

Polityka stypendialna pozostaje ważnym instrumentem wspierania rozwoju krajów partnerskich w kontekście wypełniania celów Agendy 2030. Polityka stypendialna przyczynia się do budowania potencjału społeczno-gospodarczego krajów partnerskich, a także wzmocnienia współpracy z Polską.

Ze środków w dyspozycji MSZ będą współfinansowane **Program stypendialny im. Stefana Banacha**⁴ realizowany przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej oraz **Program Stypendialny Rządu RP im. Konstantego Kalinowskiego** realizowany przez Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego oraz finansowane stypendia w Kolegium Europejskim w Natolinie⁵.

---

⁴ Oferta kierowana będzie do następujących krajów: Albania, Angola, Argentyna, Armenia, Azerbejdżan, Bangladesz, Białoruś, Bośnia i Hercegowina, Brazylia, Czarnogóra, Demokratyczna Republika Konga, Egipt, Ekwador, Etiopia, Filipiny, Gruzja, Indie, Indonezja, Irak, Iran, Jemen, Jordania, Kazachstan, Kenia, Kolumbia, Kosowo, Liban, Macedonia Północna, Meksyk, Mołdawia, Mongolia, Nepal, Nigeria, Palestyna, Papua Nowa-Gwinea, Peru, Rwanda, Senegal, Serbia, Tanzania, Tunezja, Ukraina, Uzbekistan, Wenezuela, Wietnam, Zambia.

⁵ Na mocy Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Gabinetem Ministrów Ukrainy o kształceniu obywateli Ukrainy w Kolegium Europejskim w 25 listopada 2009 roku, Ministerstwo Spraw Zagranicznych dofinansuje stypendia dla obywateli Ukrainy. Celem tych działań jest wspieranie dążeń Ukrainy do członkostwa w Unii Europejskiej.

B. Projekty realizowane za pośrednictwem organizacji pozarządowych, jednostek samorządu terytorialnego, szkół wyższych, instytutów badawczych i Polskiej Akademii Nauk

Zaangażowanie partnerów społecznych wzmacnia współpracę rozwojową i przyczynia się do zrównoważonego rozwoju społeczno-ekonomicznego krajów partnerskich. Służy wsparciu władz i społeczności regionalnych i lokalnych w okresie transformacji poprzez rozwój społeczeństwa obywatelskiego, wzmacnianie praw człowieka, samorządności oraz podmiotowości grup defaworyzowanych.

Niezwłocznie po zatwierdzeniu Planu współpracy rozwojowej w 2024 roku planuje się ogłoszenie następujących konkursów:

- **Konkurs „Polska pomoc 2024”**

Celem konkursu jest wyłonienie najlepszych ofert projektów obejmujących realizację działań rozwojowych i humanitarnych w obszarach i priorytetach określonych w rozdziale I.

W 2024 roku planujemy włączenie działań humanitarnych na rzecz Ukrainy, Libanu i Palestyny⁶ do projektów rozwojowych w celu zaspokojenia kluczowych potrzeb ludności cywilnej.

Na rzecz Ukrainy działania humanitarne będą uzupełniały następujące obszary pomocy rozwojowej:

- a) rozwój krajowych i lokalnych systemów zarządzania kryzysowego oraz wzrost zdolności operacyjnych służb reagowania kryzysowego, w tym w obszarze rozminowywania (CZR 16);
- b) odbudowa i poprawa infrastruktury placówek edukacyjnych i wychowawczych, zniszczonej w wyniku działań wojennych (CZR 4);
- c) poprawa jakości życia mieszkańców miast poprzez odbudowę i modernizację budynków użyteczności publicznej, zniszczonych w wyniku działań wojennych (CZR 11);
- d) odbudowa infrastruktury medycznej, zniszczonej w wyniku działań wojennych (CZR 3).

W ramach powyższych obszarów projekty mogą objąć działania humanitarne skierowane do ludności cywilnej oraz wewnętrznie przesiedlonej, zamieszkującej region realizacji projektu. Propozycje projektów przedkładane w ramach konkursu „Polska pomoc 2024” mogą obejmować następujące sektory wsparcia humanitarnego:

- a) zdrowie;
- b) edukacja;
- c) pomoc gotówkowa.

Na rzecz Libanu działania humanitarne będą uzupełniały następujące obszary pomocy rozwojowej:

- a) wsparcie rozwoju systemu edukacji, z uwzględnieniem kształcenia zawodowego i technicznego, w tym wyrównywanie szans edukacyjnych dziewcząt i kobiet oraz osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym (CZR 4);
- b) poprawa stanu infrastruktury placówek edukacyjnych, uwzględniająca potrzeby osób z niepełnosprawnością, w tym poprawa warunków bezpieczeństwa i higieny, dostępu do wody oraz energii elektrycznej (w szczególności z wykorzystaniem źródeł odnawialnych) (CZR 4);

---

⁶ Realizacja konkursu na rzecz Palestyny uzależniona jest od oceny sytuacji bezpieczeństwa i możliwości realizacji działań przez organizacje pozarządowe na miejscu.

- c) poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz rehabilitacji, w tym budowa i modernizacja infrastruktury medycznej, sanitarnej i administracyjnej podmiotów leczniczych oraz podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, z uwzględnieniem obsługi specjalistycznego sprzętu (CZR 3);
- d) promocja zatrudnienia i przedsiębiorczości, w tym prowadzenia działalności gospodarczej, zwłaszcza wśród kobiet i młodzieży, poprzez zwiększenie dostępu do kształcenia zawodowego, doradztwa zawodowego oraz przekwalifikowania. (CZR 8);
- e) wsparcie rozwoju przedsiębiorczości m, in, poprzez tworzenie nowych miejsc pracy oraz poprawę funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw zwłaszcza w sektorach: rolno-spożywczym (w tym przetwórstwo i przechowywanie żywności) oraz gospodarki odpadami (w tym recycling), ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji kobiet oraz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. (CZR 8);
- f) wzmocnienie zdolności adaptacyjnych i odporności na zagrożenia klimatyczne i katastrofy naturalne, a także zwiększanie poziomu edukacji i świadomości w tym zakresie. (CZR 13).

W ramach powyższych obszarów projekty mogą obejmować skoordynowane z działaniami rozwojowymi działania humanitarne, skierowane do ludności lokalnej Libanu, a także dla uchodźców syryjskich w Libanie, w tym w szczególności dzieci, kobiet i osób z niepełnosprawnościami. Propozycje projektów przedkładane w ramach konkursu „Polska pomoc 2024” mogą obejmować następujące sektory wsparcia humanitarnego:

- a) edukacja,
- b) zdrowie,
- c) pomoc gotówkowa.

Na rzecz Palestyny działania humanitarne będą uzupełniały następujące obszary pomocy rozwojowej:

- a) wsparcie rozwoju systemu edukacji, z uwzględnieniem kształcenia zawodowego i technicznego, w tym wyrównywanie szans edukacyjnych dziewcząt i kobiet oraz osób z grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- b) poprawa stanu infrastruktury placówek edukacyjnych, uwzględniająca potrzeby osób z niepełnosprawnością, w tym poprawa warunków bezpieczeństwa i higieny, dostępu do wody oraz energii elektrycznej (w szczególności z wykorzystaniem źródeł odnawialnych) (CZR 4);
- c) poprawa jakości i dostępu do opieki zdrowotnej oraz rehabilitacji, w tym budowa i modernizacja infrastruktury medycznej, sanitarnej i administracyjnej podmiotów leczniczych oraz podnoszenie kwalifikacji personelu medycznego, z uwzględnieniem obsługi specjalistycznego sprzętu (CZR 3);
- d) zwiększenie efektywności energetycznej oraz dostępu do usług energetycznych ze źródeł odnawialnych i technologii energooszczędnych, w szczególności w instytucjach użyteczności publicznej (CZR 13).

W ramach powyższych obszarów projekty mogą obejmować skoordynowane z działaniami rozwojowymi działania humanitarne, skierowane do ludności Palestyny, w tym w szczególności dzieci, kobiet i osób z niepełnosprawnościami. Propozycje projektów przedkładane w ramach konkursu „Polska pomoc 2024” mogą obejmować następujące sektory wsparcia humanitarnego:

- a) pomoc żywnościowa;
- b) zdrowie;
- c) schronienie.

W ramach konkursu dofinansowane będą projekty roczne i modułowe, realizowane w kolejnych, następujących po sobie latach na podstawie odrębnych umów.

- **Konkurs „Zapewnienie wkładów własnych na realizację projektów humanitarnych finansowanych ze źródeł innych niż budżet RP 2024”**

Celem konkursu jest wyłonienie najlepszych projektów będących elementem przedsięwzięć współfinansowanych ze źródeł innych niż budżet RP obejmujących realizację działań humanitarnych.

- **Konkurs „Edukacja globalna 2024”**

W konkursie na działania edukacyjne na rzecz podniesienia świadomości i zrozumienia problemów globalnych oraz współzależności między państwami w szczególności zostaną wyłonione projekty modułowe. Projekty będą obejmowały działania polegające na edukacji społeczeństwa polskiego na temat aktualnych wyzwań globalnych, różnorodnych relacji między państwami oraz konieczności realizacji celów Agendy 2030. W ramach procedury konkursowej istnieje możliwość wyodrębnienia zadania, polegającego na wsparciu projektów, realizowanych przy wykorzystaniu środków ze źródeł innych niż budżet RP.

Przewiduje się możliwość zgłaszania projektów modułowych, składających się z dwóch lub trzech modułów/odrębnych projektów, realizowanych w kolejnych, następujących po sobie latach na podstawie odrębnych umów. MSZ dopuszcza możliwość rezygnacji z konkursu na dane zadania w 2025 r. i/lub w 2026 r. w przypadku wyczerpania przez projekty modułowe zaplanowanych na ten rok środków.

C. Działania realizowane za pośrednictwem Fundacji Solidarności Międzynarodowej

MSZ zleci Fundacji Solidarności Międzynarodowej w 2024 roku zadania z zakresu polskiej współpracy rozwojowej zgodnie z określonym zakresem tematycznym w rozdziale I.

Fundacja, w porozumieniu z MSZ, będzie organizowała misje obserwacyjne wyborów i szkolenia dla obserwatorów w ramach misji obserwacyjnych OBWE/ODHR w krajach Partnerstwa Wschodniego i Azji Centralnej.

D. Projekty realizowane za pośrednictwem polskich placówek zagranicznych

Placówki realizują projekty we wskazanych przez MSZ państwach i regionach. W krajach priorytetowych polskiej współpracy rozwojowej projekty są realizowane w ramach priorytetów tematycznych wskazanych w rozdziale I.

W pozostałych krajach rozwijających się projekty rozwojowe przyczynią się do realizacji priorytetów polskiej współpracy rozwojowej wskazanych w Programie 2021–2030.

W przypadku udzielania pomocy humanitarnej projekty mogą być realizowane niezależnie od priorytetów geograficznych określonych przez Program 2021–2030, w ramach wybranych obszarów: zdrowie i żywienie, schronienie, edukacja i opieka społeczna, sektor wody, sanitariatów i higieny, wczesna odbudowa po wystąpieniu katastrof, łączenie pomocy doraźnej, odbudowy i rozwoju.

Podział środków przeznaczonych na realizację projektów przez polskie placówki zagraniczne przedstawiony został w Załączniku IV.

XII. Środki finansowe przeznaczone na współpracę rozwojową

Źródłami finansowania polskiej współpracy rozwojowej są budżety organów administracji rządowej i Narodowego Banku Polskiego oraz rezerwa celowa budżetu państwa. Przeznaczenie tych środków zostało przedstawione w Załącznikach I oraz II.

Zgodnie z Programem 2021–2030, polska współpraca rozwojowa realizowana będzie przede wszystkim w krajach priorytetowych wskazanych w przyjmowanych corocznie Planach. Fundusze mogą być również przeznaczone na działania humanitarne w innych państwach oraz na edukację globalną.

Do decydowania o przeniesieniu środków między poszczególnymi działaniami realizowanymi przez MSZ wskazanymi w Załączniku I Planu oraz finansowaniu dodatkowych inicjatyw z zakresu współpracy rozwojowej uprawniony jest Krajowy Koordynator Współpracy Rozwojowej w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. Decyzje o przenoszeniu środków nie wymagają modyfikacji Planu współpracy rozwojowej w 2024 roku.

Załącznik IV. Matryca rezultatów⁷

Priorytet główny*	Priorytety szczegółowe* ⁸	Zadania szczegółowe celów zrównoważonego rozwoju (CZR) ⁹	Wskaźniki oraz wskaźniki dla celów globalnych (https://sdg.gov.pl/)	Zakładane efekty działań
Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje (CZR 16)		<p>16.6 Budować skuteczne, odpowiedzialne i przejrzyste instytucje na wszystkich szczeblach</p> <p>16.7 Zapewnić elastyczny, otwarty, partycypacyjny i reprezentacyjny proces podejmowania decyzji na wszystkich szczeblach</p> <p>16.10 Zapewnić powszechny dostęp do informacji oraz ochronę podstawowych wolności, zgodnie z krajową legislacją i porozumieniami międzynarodowymi</p> <p>16.b Promować i egzekwować prawo nie dyskryminujące nikogo oraz polityki na rzecz zrównoważonego rozwoju</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba przeszkolonych przedstawicieli administracji publicznej, w tym administracji skarbowej – Liczba wypracowanych dokumentów strategicznych/legislacyjnych, rekomendacji, wytycznych lub raportów powstałych podczas realizacji projektu i/lub przyjętych do wdrożenia – Liczba przeszkolonych przedstawicieli jednostek odpowiedzialnych za reagowanie w sytuacjach kryzysowych – Liczba nowych metod/narzędzi zaadaptowanych do wykorzystania w jednostkach ratowniczych 	<p>Administracja publiczna zwiększyła potencjał instytucjonalny w zakresie wdrożenia kluczowych reform wynikających z Umowy Stowarzyszeniowej z UE.</p> <p>Nastąpiła poprawa sytuacji obywateli w zakresie powszechności dostępu do informacji oraz ochrony podstawowych</p>

⁷ Matryca rezultatów prezentuje zakładane rezultaty działań polskiej współpracy rozwojowej w kontekście celów i zadań szczegółowych zrównoważonego rozwoju Agendy 2030 w perspektywie Programu 2021–2030 i odnosi się do wszystkich krajów ogółem. Matryca zawiera też propozycje mierzenia rezultatów, które nawiązują do istniejących wskaźników dla celów globalnych. Matryca może ulegać modyfikacjom i rozbudowie w miarę nabywania wiedzy, dokonywania oceny skuteczności działań, jak również ze względu na konieczność dostosowania wskaźników do zaktualizowanego zestawu wskaźników globalnych monitorujących cele zrównoważonego rozwoju Agendy 2030.

⁸ * Odpowiadające celom zrównoważonego rozwoju (CZR).

⁹ W oparciu o materiał źródłowy „Cele Zrównoważonego Rozwoju (SDG) i zadania Agendy 2030”: https://sdg.gov.pl/assets/pdf/pl/Zadania_globalne_pl.pdf

			<ul style="list-style-type: none"> - Liczba utworzonych/zmodernizowanych systemów zarządzania kryzysowego - Liczba utworzonych/zmodernizowanych jednostek ratunkowych/zarządzania kryzysowego <p><u>Wskaźniki powiązane z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>16.6.2 Odsetek ludności zadowolonej ze swojego ostatniego doświadczenia w kontakcie ze służbami publicznymi</p> <p>16.7.2 Odsetek populacji wierzącej, że podejmowanie decyzji jest otwarte i przynoszące reakcje (wg płci, wieku, niepełnosprawności i grup ludności)</p>	<p>wolności obywatelskich.</p> <p>Stwierdzono postęp w zakresie budowy społeczeństwa obywatelskiego oraz inkluzywności procesu podejmowania decyzji.</p> <p>Administracja publiczna zwiększyła zdolności operacyjne w zakresie rozwoju krajowych i regionalnych systemów zarządzania kryzysowego, zapobiegania i reagowania na klęski żywiołowe i katastrofy wynikające z działalności człowieka, jak również modernizacji infrastruktury wodnej i sanitarnej w aglomeracjach miejskich oraz gospodarki odpadami.</p>
--	--	--	--	---

<p>Równe szanse (CZR 4, 8, 10, 11)</p>	<p>edukacja (CZR 4)</p>	<p>4.2 Do 2030 roku zapewnić wszystkim dziewczętom i chłopcom dostęp do wysokiej jakości rozwoju we wczesnym dzieciństwie, opieki i edukacji przedszkolnej przygotowującej do rozpoczęcia edukacji na poziomie podstawowym</p> <p>4.3 Do 2030 roku zapewnić wszystkim kobietom i mężczyznom równy dostęp do przystępnej finansowo i wysokiej jakości edukacji technicznej, zawodowej i wyższej</p> <p>4.4 Do 2030 roku znacznie zwiększyć liczbę młodzieży i dorosłych, którzy posiadają odpowiednie umiejętności, w tym techniczne i zawodowe, potrzebne do uzyskania zatrudnienia, znalezienia godziwej pracy i rozwoju przedsiębiorczości</p> <p>4.5 Do 2030 roku wyeliminować nierówność płci w edukacji i zapewnić równy dostęp do edukacji i szkoleń zawodowych na wszystkich poziomach dla najstarszych grup, w tym dla osób z niepełnosprawnością, rdzennej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba uczniów korzystających ze zmodernizowanej infrastruktury ośrodków edukacyjnych – Liczba i powierzchnia wybudowanych/wyremontowanych pomieszczeń/obiektów, szczególnie w zakresie dostosowania ich do potrzeb osób z niepełnosprawnością, poprawy warunków sanitarnych, a także dostępu do wody i energii elektrycznej – Liczba osób, które uzyskały nowe umiejętności i kompetencje – Liczba godzin oraz liczba zrealizowanych programów, szkoleń i kursów szkoleniowych – Liczba wdrożonych lub ulepszonych standardów/programów nauczania – Liczba wypracowanych materiałów dydaktycznych, podręczników, pomocy naukowych – Liczba oraz rodzaj przekazanego/zainstalowanego wyposażenia naukowo-dydaktycznego – Liczba uczniów/studentów przeszkolona i korzystająca z nowego wyposażenia naukowo-dydaktycznego 	<p>Dostęp do wysokiej jakości edukacji na wszystkich poziomach nauczania poprawił się, w szczególności w przypadku w dziewczynek i młodych kobiet, dzieci osieroconych oraz osób zagrożonych wykluczeniem z uwagi na niepełnosprawność. Zwiększyła się liczba kształcących się osób.</p> <p>Poprawił się dostęp kobiet i młodzieży do kształcenia technicznego, szkoleń i doradztwa zawodowego, w szczególności w sektorach rolnictwa i przetwórstwa, zielonych technologii i IT.</p> <p>Wzrosły kompetencje zawodowe kadry pedagogicznej w ośrodkach</p>
---	------------------------------------	---	---	---

		<p>ludności oraz dla dzieci w bardzo trudnej sytuacji życiowej</p> <p>4.a Tworzyć nowe i ulepszać stan istniejących już placówek edukacyjnych, które powinny uwzględniać potrzeby dzieci, osób z niepełnosprawnością i różnice płci, a także zapewnić bezpieczne, wolne od przemocy, efektywne i sprzyjające włączeniu społecznemu środowisko nauczania dla wszystkich</p> <p>4.b Do 2030 roku znacząco zwiększyć globalnie liczbę stypendiów dla obywateli krajów rozwijających się, w szczególności dla osób pochodzących z krajów najslabiej rozwiniętych, rozwijających się małych państw wyspiarskich i krajów afrykańskich, aby umożliwić im studiowanie na wyższych uczelniach, w tym ułatwić dostęp do szkoleń zawodowych, technologii informacyjnych i komunikacyjnych, programów technicznych, inżynierskich i naukowych w krajach rozwiniętych i rozwijających się</p>	<p><u>Wskaźniki powiązane z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>4.2.2 Wskaźnik uczestnictwa w nauczaniu zorganizowanym (na rok przed rozpoczęciem obowiązku szkolnego)</p> <p>4.3.1 Odsetek osób dorosłych uczestniczących w formalnej i nieformalnej edukacji i szkoleniach w ciągu ostatnich 12 miesięcy</p> <p>4.5.1 Wskaźniki parytetu płci w obszarze edukacji</p> <p>4.b.1 Wielkość oficjalnej pomocy rozwojowej przekazanej na stypendia</p>	<p>edukacyjnych kształcących na wszystkich poziomach edukacji.</p> <p>Ośrodki edukacyjne kształcące na wszystkich poziomach edukacji formalnej i nieformalnej dysponują lepszą infrastrukturą i wyposażeniem.</p>
--	--	---	---	---

	<p>godna praca (CZR 8)</p>	<p>8.3 Promować politykę rozwojową wspierającą działalność produkcyjną, tworzenie godziwych miejsc pracy, przedsiębiorczość, kreatywność i innowacje oraz zachęcającą do wychodzenia z szarej strefy i rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, w tym poprzez dostęp do usług finansowych</p> <p>8.5 Do 2030 roku zapewnić pełne i produktywne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich kobiet i mężczyzn, w tym dla ludzi młodych i osób z niepełnosprawnością; zapewnić jednakowe wynagrodzenie za pracę o jednakowej wartości</p> <p>8.6 Do 2030 roku znacznie zmniejszyć odsetek młodych ludzi pozostających bez pracy i nie uczestniczących w procesie edukacji lub szkoleniach</p> <p>8.9 Do 2030 roku opracować i wdrożyć polityki promujące zrównoważoną turystykę, która tworzy miejsca pracy oraz promuje</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Liczba utworzonych miejsc pracy 2. Liczba osób, które uzyskały nowe umiejętności i kompetencje 3. Liczba absolwentów szkoleń i kursów technicznych i zawodowych 4. Liczba osób przyjętych na staże i praktyki zawodowe w przedsiębiorstwach i instytucjach publicznych <ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób korzystających ze wsparcia w postaci doradztwa zawodowego – Liczba nowo oferowanych szkoleń i kursów zawodowych – Poziom bezrobocia wśród kobiet i młodzieży – Liczba osób aktywnych zawodowo wśród młodzieży i kobiet w wieku produkcyjnym <p><u>Wskaźniki powiązane z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>8.5.1 Przeciętna wysokość stawki godzinowej dla zatrudnionych kobiet i mężczyzn według zawodu oraz wieku</p> <p>8.5.2 Stopa bezrobocia (wg BAEL)</p> <p>8.6.1 Osoby młode niepracujące, nieuczące się i niedokształcające się</p>	<p>Poprawiły się warunki zatrudnienia, w szczególności dla kobiet oraz osób z niepełnosprawnością.</p> <p>Zwiększyła się aktywność zawodowa i zatrudnienie, w szczególności wśród kobiet i młodzieży.</p> <p>Powstały nowe dobrej jakości miejsca pracy, odpowiadające na potrzeby lokalnej gospodarki i rynku pracy, zwłaszcza w sektorach rolnictwa i przetwórstwa, zielonych technologii i IT oraz zrównoważonej turystyki.</p>
--	---------------------------------------	--	---	--

		<p>lokalną kulturę, dziedzictwo przyrodnicze¹⁰ i produkty</p>	<p>8.9.1 Udział procentowy turystyki w PKB</p> <p>8.9.2 Udział miejsc pracy w zrównoważonym przemyśle turystycznym w ogólnej liczbie miejsc pracy w przemyśle turystycznym</p>	
	<p>przedsiębiorczość (CZR 8)</p>	<p>8.2 Osiągnąć wyższy poziom wydajności gospodarczej poprzez dywersyfikację, modernizację technologiczną i innowacje, a także poprzez skupienie się na sektorach o wysokiej wartości dodanej oraz o wysokim wskaźniku pracochłonności</p> <p>8.3 Promować politykę rozwojową wspierającą działalność produkcyjną, tworzenie godziwych miejsc pracy, przedsiębiorczość, kreatywność i innowacje, oraz zachęcającą do wychodzenia z szarej strefy i rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, w tym poprzez dostęp do usług finansowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba przedsiębiorstw objętych wsparciem – Liczba założonych działalności gospodarczych, w szczególności wśród osób młodych i kobiet, a także na obszarach wiejskich – Liczba projektów biznesowych powstałych w wyniku działań projektowych, w szczególności wśród osób młodych i kobiet, a także na obszarach wiejskich – Liczba nowo powstałych grup producenckich, kooperatyw i spółdzielni – Liczba nowo powstałych organizacji non-profit – Liczba zakupionych i zainstalowanych maszyn i urządzeń 	<p>Wzrosła przedsiębiorczość oparta na innowacyjnych narzędziach i technologiach.</p> <p>Spośród wymienionych sektorów rozwinęły się w szczególności: zrównoważona turystyka, sektor rolno-spożywczy, przetwórstwo, zielone technologie, IT, gospodarka odpadami.</p> <p>Wzrosła przedsiębiorczość</p>

¹⁰ Dokument „Cele Zrównoważonego Rozwoju (SDG) i zadania Agendy 2030” nie zawiera odniesienia do dziedzictwa przyrodniczego. Dziedzictwo przyrodnicze zostało włączone w zakres priorytetów tematycznych oraz uwzględnione w matrycy w efekcie konsultacji społecznych Planu współpracy rozwojowej w 2021 roku.

		<p>8.9 Do 2030 roku opracować i wdrożyć polityki promujące zrównoważoną turystykę, która tworzy miejsca pracy oraz promuje lokalną kulturę, dziedzictwo przyrodnicze¹¹ i produkty</p>	<p>w przedsiębiorstwach objętych wsparciem</p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób przeszkolonych z zakresu otwierania, prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej, w szczególności wśród osób młodych i kobiet, a także na obszarach wiejskich – Liczba przedstawicieli biznesu, którzy zdobyli nową wiedzę lub umiejętności – Liczba przedsiębiorstw, które zaadoptowały nowe narzędzia/nowe technologie – Liczba godzin doradztwa/ konsultacji dla przedsiębiorców – Udział grupy producenckiej, kooperatywy, spółdzielni pracy w danym rynku – Poziom wydatków na prace badawczo-rozwojowe – Liczba uzyskanych certyfikatów, patentów, licencji, znaków towarowych – Wdrożone lub usprawnione standardy/procesy/systemy produkcji, zarządzania i sprzedaży 	<p>osób młodych i kobiet, a także przedsiębiorczość na obszarach wiejskich.</p> <p>Zwiększył się potencjał instytucjonalny władz lokalnych do wspierania rozwoju przedsiębiorczości.</p>
--	--	---	---	--

¹¹ Dokument „Cele Zrównoważonego Rozwoju (SDG) i zadania Agendy 2030” nie zawiera odniesienia do dziedzictwa przyrodniczego. Dziedzictwo przyrodnicze zostało włączone w zakres priorytetów tematycznych oraz uwzględnione w matrycy w efekcie konsultacji społecznych Planu współpracy rozwojowej w 2021 roku.

			<ul style="list-style-type: none"> – Wysokość środków w budżecie zabezpieczonych na cel wspierania przedsiębiorczości lokalnej – Liczba nowych programów wspierania przedsiębiorczości lokalnej <p><u>Wskaźniki powiązane z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>8.2.1 Roczne tempo wzrostu realnego PKB na 1 pracującego</p> <p>8.9.1 Udział procentowy turystyki w PKB</p> <p>8.9.2 Udział miejsc pracy w zrównoważonym przemyśle turystycznym w ogólnej liczbie miejsc pracy w przemyśle turystycznym</p>	
	redukcja nierówności (CZR 10)	<p>10.2 Do 2030 roku umożliwić i promować uczestnictwo w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym wszystkich ludzi, bez względu na wiek, płeć, niepełnosprawność, rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię, status ekonomiczny bądź inne czynniki</p> <p>10.3 Zapewnić równe szanse oraz zmniejszać istniejące nierówności poprzez eliminowanie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba szkoleń dla kadry/personelu pracującego z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym – Liczba przeszkolonych pracowników organizacji społecznych świadczących wsparcie na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem – Liczba wprowadzonych ułatwień/usprawnień i/lub zniesionych barier w dostępie do usług społecznych dla osób zagrożonych wykluczeniem. 	<p>Dostęp do usług społecznych osób z grup zagrożonych wykluczeniem poprawił się.</p> <p>Zostały wdrożone działania w kierunku zmniejszenia nierówności i grup marginalizowanych, w tym mające na celu zwalczanie wszelkich</p>

		dyskryminujących praw, polityk i praktyk oraz promować odpowiednią legislację, polityki i działania w tym zakresie	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba akcji/kampanii/wydarzeń integracyjnych, zwiększających świadomość społeczną nt. problemów i potrzeb osób z grup zagrożonych wykluczeniem <p><u>Wskaźniki powiązane z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>10.2.1 Stopa ubóstwa po transferach społecznych</p> <p>10.3.1 Poczucie zagrożenia dyskryminacją</p>	form przemocy wobec kobiet i dziewcząt.
	zrównoważone miasta (CZR 11)	<p>11.3 Do 2030 roku zintensyfikować zrównoważoną urbanizację sprzyjającą włączeniu społecznemu oraz możliwości partycypacji w zintegrowanym i zrównoważonym planowaniu i zagospodarowaniu ludzkich osiedli we wszystkich krajach</p> <p>11.6 Do 2030 roku zmniejszyć wskaźnik per capita niekorzystnego oddziaływania miast na środowisko, zwracając szczególną uwagę na jakość powietrza oraz gospodarkę odpadami komunalnymi i innymi rodzajami odpadów</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba szkoleń, kursów, warsztatów, spotkań kierowanych do administracji w zakresie wzmacniania zdolności planowania miejskiego – Liczba osób korzystających ze zmodernizowanych usług komunalnych, szczególnie w zakresie gospodarki odpadami i zabezpieczenia przeciwpożarowego – Liczba mieszkańców zniszczonych terenów miast, które zostały poddane odbudowie/rewitalizacji – Obszar poddany odbudowie/rewitalizacji – Liczba mieszkańców, która uzyskała dostęp do otwartych publicznych przestrzeni 	<p>Wzrosła administracyjna zdolność planowania i rewitalizacji miast sprzyjające równoważonemu rozwojowi.</p> <p>Poprawiła się jakość życia mieszkańców miast.</p>

		<p>11.7 Do 2030 roku zapewnić łatwy, powszechny i sprzyjający integracji społecznej dostęp do bezpiecznych terenów zielonych i przestrzeni publicznej, szczególnie kobietom, dzieciom, osobom starszym i osobom z niepełnosprawnością</p> <p>11.a Wspierać korzystne ekonomicznie, społecznie i środowiskowo połączenia pomiędzy obszarami miejskimi, podmiejskimi i wiejskimi poprzez wzmocnienie planowania i zagospodarowania przestrzennego na poziomie krajowym i regionalnym</p> <p>11.b Do 2030 roku znacząco zwiększyć liczbę miast i osiedli ludzkich opracowujących i wdrażających zintegrowane polityki oraz plany dążące do zwiększenia integracji społecznej i efektywności wykorzystywania zasobów, łagodzenia skutków i przystosowania do zmian klimatycznych, odporności na skutki klęsk żywiołowych. Rozwijać i wdrażać kompleksowe zarządzanie ryzykiem klęsk na wszystkich poziomach, zgodnie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba nowych połączeń pomiędzy obszarami miejskimi, podmiejskimi i wiejskimi <p><u>Wskaźniki powiązane z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>11.2.1 Odsetek ludności o dogodnym dostępie do środków transportu publicznego według grup wieku, płci oraz z uwzględnieniem udogodnień dla osób z niepełnosprawnością</p> <p>11.7.1 Przeciętny udział terenów zabudowanych stanowiących przestrzeń publiczną dostępną dla wszystkich w terenach zabudowanych ogółem, według grup wieku, płci i osób z niepełnosprawnością</p> <p>11.c.1 Udział finansowego wsparcia dla najmniej rozwiniętych państw przeznaczonego na budowę i modernizację trwałych, odpornych i zasobooszczędnych budynków wykorzystujących lokalne zasoby</p>	
--	--	---	--	--

		<p>z Ramowym programem działania z Sendai na rzecz ograniczania ryzyka katastrof na lata 2015–2030 (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030)</p> <p>11.c Wspierać kraje najślabiej rozwinięte, w tym poprzez pomoc finansową i techniczną, w budowaniu zrównoważonych i stabilnych budynków z wykorzystaniem miejscowych materiałów</p>		
Zdrowie (CZR 3)		<p>3.1 Do 2030 roku zmniejszyć globalny wskaźnik umieralności okołoporodowej do poziomu poniżej 70 przypadków na 100 000 żywych urodzeń</p> <p>3.2 Do 2030 roku wyeliminować przypadki zgonów, którym można zapobiec, wśród noworodków i dzieci poniżej piątego roku życia. Wszystkie państwa będą dążyć do ograniczenia umieralności noworodków i osiągnięcia maksymalnego poziomu 12 przypadków zgonów na 1000 żywych urodzeń i umieralności dzieci poniżej piątego roku życia do</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób korzystających z odnowionej infrastruktury/podmiotów leczniczych – Liczba oraz powierzchnia wyremontowanych pomieszczeń w ośrodkach zdrowia – Liczba osób z dostępem do przeszkolonego personelu medycznego – Liczba zabiegów i konsultacji medycznych przeprowadzonych przez przeszkolony personel – Liczba przeszkolonego personelu medycznego 	<p>Jakość i dostępność opieki zdrowotnej poprawiły się, w tym w zakresie opieki okołoporodowej oraz profilaktyki zakaźnych.</p> <p>Wzrosła świadomość społeczności lokalnej na temat zdrowego żywienia dzieci do lat 5.</p> <p>Wzmocniła się zdolność krajów Partnerstwa Wschodniego w dziedzinie</p>

		<p>maksymalnie 25 przypadków na 1000 żywych urodzeń</p> <p>3.8 Zapewnić powszechną opiekę zdrowotną, w tym zabezpieczenie przed ryzykiem finansowym, dostęp do wysokiej jakości podstawowej opieki zdrowotnej oraz bezpiecznych, skutecznych, wysokiej jakości, przystępnych cenowo lekarstw i szczepionek</p> <p>3.d Wzmocnić zdolność wszystkich krajów, szczególnie państw rozwijających się, w zakresie wczesnego ostrzegania, redukcji ryzyka oraz zarządzania krajowym i globalnym ryzykiem w obszarze zdrowia</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba godzin zrealizowanych programów, szkoleń i staży szkoleniowych – Liczba osób leczona za pomocą nowego wyposażenia medycznego – Liczba oraz rodzaj przekazanego sprzętu, w tym specjalistycznego, i materiałów medycznych – Liczba wdrożonych lub ulepszonych procedur sanitarnych i medycznych – Liczba zrealizowanych godzin zajęć z zakresu edukacji zdrowotnej – Liczba odbiorców, do których skierowane były zajęcia edukacyjne <p><u>Wskaźniki powiązane z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>3.1.1 Współczynnik umieralności matek</p> <p>3.1.2 Odsetek urodzeń żywych z pomocą fachową</p> <p>3.2.1 Współczynnik umieralności dzieci w wieku 0-4 lata</p> <p>3.2.2 Współczynnik zgonów noworodków, tj. dzieci w wieku 0-27 dni</p> <p>3.8.1 Zasięg podstawowych świadczeń zdrowotnych (określany jako średni zasięg podstawowych świadczeń zdrowotnych na</p>	<p>wczesnego ostrzegania, redukcji ryzyka oraz zarządzania krajowym i globalnym ryzykiem w obszarze zdrowia.</p>
--	--	--	--	--

			<p>podstawie monitorowanych interwencji, włączając opiekę nad matką, noworodkiem i dzieckiem, choroby zakaźne, choroby niezakaźne, wydajność i dostęp do świadczeń wśród ogółu ludności i w grupach nieuprzywilejowanych)</p> <p>3.b.1 Odsetek ludności objętej docelowo wszystkimi szczepieniami przewidzianymi w krajowym programie szczepień</p>	
<p>Klimat i zasoby naturalne (CZR 6, 7, 13, 15)</p>	<p>działania na rzecz klimatu (CZR 13)</p>	<p>13.1 Wzmocnić zdolności adaptacyjne i odporność na zagrożenia klimatyczne i klęski żywiołowe we wszystkich krajach</p> <p>13.2 Włączyć działania na rzecz przeciwdziałania zmianom klimatu do krajowych polityk, strategii i planów</p> <p>13.3 Zwiększyć poziom edukacji, świadomości oraz potencjał ludzki i instytucjonalny w zakresie łagodzenia zmian klimatu, adaptacji do nich, ograniczenia skutków zmian klimatu oraz systemów wczesnego ostrzegania przed zagrożeniami</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Obszar objęty działaniami zapobiegawczymi i naprawczymi w odniesieniu do kwestii środowiska – Liczba podjętych działań zapobiegawczych i naprawczych oraz opracowanych procedur dotyczących ograniczania skutków zmian klimatycznych i wywołanych działalnością człowieka – Zakres dostosowania wewnętrznych przepisów prawa do norm unijnych w wyniku podjętych interwencji – Liczba przekazanego/zainstalowanego wyposażenia – Liczba przeszkolonych ratowników – Liczba godzin i ilość zorganizowanych szkoleń/ćwiczeń z zakresu 	<p>Wzrosła zdolność administracji publicznej w zakresie zapewnienia skutecznego zarządzania środowiskiem.</p> <p>Nastąpił wzrost zdolności operacyjnych, w szczególności dotyczących tworzenia systemów zarządzania informacją, wczesnego ostrzegania, redukcji ryzyka oraz zarządzania ryzykiem, a także zapobiegania klęskom żywiołowym</p>

			<p>reagowania w sytuacjach klęsk żywnościowych</p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba i rodzaj nabytego wyposażenia ratowniczego (w tym sprzęt ochrony osobistej) – Liczba godzin szkoleniowych z zakresu obsługi wyposażenia ratowniczego – Liczba opracowanych i wdrożonych procedur reagowania w sytuacjach klęsk żywnościowych – Liczba materiałów edukacyjnych przygotowanych na potrzeby szkoleniowe <p><u>Wskaźniki powiązane z poniższymi wskaźnikiem dla celów globalnych:</u></p> <p>13.1.3 Odsetek jednostek samorządu terytorialnego, które przyjęły i wdrożyły lokalne strategie redukcji ryzyka klęsk żywnościowych zgodne z krajową strategią redukcji ryzyka klęsk żywnościowych</p>	<p>i katastrofom wynikającym z działalności człowieka, a także wzrost zdolności zarządzania kryzysowego.</p>
	<p>czysta woda i warunki sanitarne (CZR 6)</p>	<p>6.2 Do 2030 roku zapewnić wszystkim ludziom dostęp do odpowiednich i godziwych warunków sanitarnych i higieny oraz wyeliminować praktyki defekacji na otwartej przestrzeni, przy czym należy zwrócić szczególną uwagę na</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób, które zyskały dostęp do infrastruktury wodno-sanitarnej – Liczba i rodzaj zbudowanej infrastruktury sanitarnej – Liczba szkoleń/warsztatów/spotkań nt. gospodarki odpadami oraz 	<p>Nastąpiła poprawa dostępności podstawowej infrastruktury wodno-sanitarnej, w szczególności w instytucjach</p>

		<p>potrzeby kobiet, dziewcząt i osób w szczególnie trudnej sytuacji</p> <p>6.3 Do 2030 roku poprawić jakość wody poprzez zmniejszenie zanieczyszczeń, likwidowanie wysypisk śmieci, ograniczenie stosowania szkodliwych substancji chemicznych i innych niebezpiecznych materiałów. Zmniejszyć o połowę ilość nieoczyszczonych ścieków oraz znacząco podnieść poziom recyklingu i bezpiecznego ponownego wykorzystania materiałów w skali globalnej</p> <p>6.b Wspierać i wzmacniać udział lokalnych społeczności w poprawie gospodarowania zasobami wodnymi i polepszaniu infrastruktury sanitarnej</p>	<p>gospodarką wodną z udziałem społeczności lokalnej</p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba przekazanego sprzętu/infrastruktury służącego poprawie gospodarki odpadami oraz gospodarki wodnej – Liczba podjętych działań oraz opracowanych procedur dotyczących gospodarki odpadami oraz wodną – Liczba podjętych działań oraz opracowanych procedur dotyczących gospodarki odpadami oraz gospodarki wodnej, gwarantujących zaangażowanie społeczności lokalnej – Liczba osób biorących udział w szkoleniach/warsztatach/spotkaniach <p><u>Wskaźniki powiązane z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>6.2.1 Odsetek ludności korzystającej z bezpiecznie zarządzanych usług kanalizacyjnych, w tym stanowisk do mycia rąk z dostępem do wody i mydła</p> <p>6.3.1 Odsetek oczyszczanych ścieków przemysłowych i komunalnych w stosunku do ścieków wytworzonych (Ilość ścieków wymagających oczyszczenia oczyszczonych w stosunku do ilości ścieków przemysłowych i komunalnych odprowadzanych do wód lub</p>	<p>użyteczności publicznej oraz dużych skupiskach miejskich.</p> <p>Zwiększył się też udział lokalnych społeczności w gospodarowaniu zasobami wodnymi i zarządzaniu infrastrukturą sanitarną.</p>
--	--	--	--	---

			do ziemi) 6.b.1 Odsetek jednostek samorządu terytorialnego z ustalonymi i wdrożonymi zasadami i procedurami dotyczącymi udziału społeczności lokalnych w gospodarowaniu zasobami wodnymi i infrastrukturze sanitarnej	
	lasy i różnorodność biologiczna (CZR 15)	<p>15.1 Do 2030 roku zapewnić ochronę, przywracanie i zrównoważone użytkowanie ekosystemów lądowych i słodkowodnych ekosystemów śródlądowych oraz usług ekosystemowych, jakich dostarczają, w szczególności lasów, mokradeł, terenów górskich i terenów suchych, zgodnie z zobowiązaniami międzynarodowymi</p> <p>15.2 Do 2030 roku promować wdrażanie zrównoważonego gospodarowania wszystkimi typami lasów; zahamować proces wylesiania, odtworzyć zdegradowane lasy; znacząco zwiększyć zalesienie oraz ponowne zalesienie na poziomie globalnym</p>	<p>Obszar, na którym podjęto działania prowadzące do zachowania bioróżnorodności, ochrony i odtworzenia zrównoważonego użytkowania ekosystemów</p> <p><u>Wskaźnik powiązany z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>15.1.1 Udział powierzchni gruntów leśnych w powierzchni lądowej kraju</p> <p>15.1.2 Odsetek terenów lądowych i wód powierzchniowych istotnych dla różnorodności biologicznej objętych ochroną – według typu ekosystemu</p> <p>15.2.1 Postęp w kierunku zrównoważonej gospodarki leśnej</p>	Działania na rzecz zachowania różnorodności biologicznej, ochrony, odtworzenia i zrównoważonego użytkowania ekosystemów doprowadziły do poprawy sytuacji na danym obszarze.

	<p>odnawialne źródła energii (CZR 7)</p>	<p>7.1 Do 2030 roku zapewnić powszechny dostęp do przystępnych cenowo, niezawodnych i nowoczesnych usług energetycznych</p> <p>7.2 Do 2030 roku znacząco zwiększyć udział odnawialnych źródeł energii w globalnym miksie energetycznym</p> <p>7.b Do 2030 roku rozbudować infrastrukturę i zmodernizować technologie umożliwiające dostęp do nowoczesnych i zrównoważonych usług energetycznych dla wszystkich mieszkańców krajów rozwijających się, w szczególności państw najuboższych, rozwijających się małych państw wyspiarskich i rozwijających się krajów śródlądowych, zgodnie z ich programami rozwojowymi</p>	<p>Liczba osób/podmiotów korzystających z dostępu do energii ze źródeł odnawialnych i technologii energooszczędnych</p> <p><u>Wskaźnik powiązany z poniższymi wskaźnikami dla celów globalnych:</u></p> <p>7.1.1 Odsetek ludności z dostępem do elektryczności</p> <p>7.1.2 Odsetek ludności wykorzystującej podstawowo czyste paliwa i technologie</p> <p>7.2.1 Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto</p>	<p>Zwiększył się potencjał sektora publicznego w zakresie stosowania odnawialnych źródeł energii oraz poprawił się dostęp do usług energetycznych ze źródeł odnawialnych oraz technologii energooszczędnych, w szczególności w instytucjach użyteczności publicznej.</p>
--	---	---	---	--